

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
Приймальна комісія

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

для вступників на навчання

за спеціальностями 014.07 Середня освіта. Географія, 106 Географія

для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

(на основі ОКР молодший спеціаліст)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування з дисципліни «Географія» для зарахування на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр 014 Середня освіта "Географія", 106 Географія (далі-Програма) є нормативним документом Ужгородського національного університету.

Програма вступних випробувань з предмета «Географія» для абітурієнтів підготовлена на основі програми з підготовки громадян України до вступу у вищі навчальні заклади, яку підготовлено на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з географії, яку розроблено на основі чинної програми з географії для 6 – 9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (основна школа) та програми з географії рівня стандарту, академічного рівня для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (старша школа). Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

**Мета вступного іспиту** з дисципліни «Географія» на освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» – визначення рівня підготовленості вступників, які бажають навчатися в ДВНЗ “Ужгородський національний університет” і не мають результатів Українського центру оцінювання якості освіти.

**Завдання вступного іспиту** – перевірка знання та розуміння абітурієнтом матеріалу програми з фізичної, економічної та соціальної географії на базі повної загальної середньої освіти.

Порядок проведення іспиту визначається Положенням про приймальну комісію ДВНЗ “Ужгородський національний університет”.

Програму розроблено з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1392 від 23.11.2011 р., чинної програми з географії для 5–9 класів,

схваленої розпорядженням Кабінету міністрів України від 14.12.16 № 988-р і програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії, здобутих на основі повної загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.06.2018 р. № 696).

## **ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ**

- 1. Загальна географія**
- 2. Географія материків та океанів**
- 3. Фізична географія України**
- 4. Населення України та світу**
- 5. Україна та світове господарство**
- 6. Регіони та країни**
- 7. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток**

### **СТРУКТУРА ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ІЗ ГЕОГРАФІЇ**

*Відповідно до структури програм ЗНО*

#### **РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРФІЯ**

##### **Тема 1.1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень**

Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Сучасні географічні дослідження та їх значення

##### **Тема 1.2. Способи зображення Землі**

Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Картографічні проєкції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Визначення напрямків, географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Вимірювання відстаней на різних за масштабом картах. Орієнтування та зйомка місцевості. Значення карт у житті людини.

##### **Тема 1.3. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети**

Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року.

##### **Тема 1.4. Літосфера та рельєф**

Внутрішня будова Землі. Поняття «літосфера», «літосферна плита». Внутрішні процеси в літосфері. Походження материків і океанів. Геологічне літочислення, геологічний вік. Типи земної кори та гірські породи і мінерали,

що її складають. Корисні копалини. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Форми земної поверхні: рівнини, гори і нагір'я. Особливості рельєфу річкових долин, озерних улоговин. Рельєф дна Світового океану. Острови та півострови. Розчленованість берегової лінії. Значення рельєфу в господарській діяльності людини.

### **Тема 1.5. Атмосфера та клімат**

Поняття «атмосфера». Межі та будова атмосфери. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері і на земній поверхні. Теплові пояси. Тиск атмосфери і його вимірювання. Рух повітря. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони і антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси і атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеоелементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

### **Тема 1.6. Гідросфера та води Світового океану і суходолу**

Поняття «гідросфера». Світовий кругообіг води. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Властивості води Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Підземні води. Характер залягання і властивості. Джерела. Річка та її частини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження, властивості вод. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу у господарській діяльності людини.

### **Тема 1.7. Біосфера та ґрунти**

Поняття «біосфера», її складові та межі. Походження та поширення життя на Землі. Ґрунти, їх властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу.

### **Тема 1.8. Природні комплекси**

Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Загальні закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера. Природні зони Землі, їх особливості. Карта природних зон. Чинники порушення широтної зональності на планеті. Азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

## **РОЗДІЛ II. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ**

### **Тема 2.1. Предмет вивчення географії материків і океанів**

Значення та завдання курсу «Географія материків і океанів». Поняття «материк» і «частина світу». Основні географічні закономірності розвитку природи Землі: закономірності формування рельєфу, клімату, географічних поясів та природних зон. Формування зональних та аональних природних комплексів на материках.

### **Тема 2.2. Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан**

План характеристики природного комплексу океану. Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.

### **Тема 2.3. Материки**

#### **2.3.1. Африка**

План географічної характеристики материка. Особливості фізико-географічного положення. Основні елементи берегової лінії. Дослідження та освоєння. Геологічна будова. Основні форми рельєфу материка. Корисні копалини та закономірності їх розміщення на материку. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод, їх гідрологічні особливості. Природні зони та закономірності їх розміщення. Особливості ґрунтового, рослинного покриву та тваринного світу. Найбільші національні парки. Населення.

#### **2.3.2. Австралія**

Своєрідність географічного положення материка. Історія відкриття і дослідження. Форми рельєфу та корисні копалини Австралії. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Природні зони. Своєрідність і унікальність органічного світу материка. Населення, його склад та розміщення.

#### **2.3.3. Південна Америка**

Особливості фізико-географічного положення. Дослідження і освоєння материка. Геологічна будова. Основні форми рельєфу. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Своєрідність клімату материка. Кліматичні пояси і області. Вплив клімату на формування і розподіл вод суходолу. Найбільші річки та озера. Природні зони. Ґрунти, рослинний покрив та тваринний світ. Висотна поясність в Андах. Зміна природних комплексів людиною. Походження та формування сучасного населення, його расовий склад та розміщення.

#### **2.3.4. Антарктида**

Своєрідність географічного положення материка. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна

станція «Академік Вернадський». Географічна будова та рельєф поверхні. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.

### **2.3.5. Північна Америка**

Фізико-географічне положення материка. Історія відкриття та освоєння Північної Америки. Геологічна будова та основні форми рельєфу материка. Роль давнього зледеніння у формуванні сучасного рельєфу. Корисні копалини, закономірності їх поширення. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ. Висотна поясність Кордильєр. Природоохоронні території. Найвідоміші національні парки. Особливості заселення Північної Америки. Населення, його расовий і етнічний склад.

### **2.3.6. Євразія**

Фізико-географічне положення материка. Особливості берегової лінії Євразії. Історія відкриття і дослідження окремих територій материка. Геологічна будова. Давні материкові зледеніння. Сейсмічно активні області. Основні форми рельєфу материка. Найбільші рівнини і гори. Корисні копалини, закономірності їх походження. Особливості формування клімату, кліматичні пояси і типи клімату. Внутрішні води. Найбільші річки та озера. Багаторічна мерзлота. Сучасне зледеніння. Природні зони. Особливості їх розміщення на території материка. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ природних зон. Висотна поясність у горах материка. Зміна природи людиною. Населення. Расовий та етнічний склад. Розміщення населення на материку.

### **2.4. Земля – наш спільний дім**

Взаємодія людини і природи. Природні ресурси материків і океанів, їх класифікація. Зміна взаємозв'язків між компонентами природи під впливом господарської діяльності людини. Порушення рівноваги в природних комплексах материків та океанів. Проблема забруднення навколишнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Природоохоронні території. Міжнародні організації з охорони природи

## **РОЗДІЛ III. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ**

### **Тема 3.1. Україна та її географічні дослідження**

#### **3.1.1. Географічне положення, формування території України Загальні відомості про Україну, географічне положення.**

Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній і економічній карті світу.

Господарська оцінка економіко-географічного положення.

### **Тема 3. 2. Природні умови і ресурси України**

#### **3.2.1. Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси**

Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічна будова і тектонічні структури. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова. Чинники виникнення несприятливих геологічних та геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Мінерально-сировинні ресурси. Закономірності поширення, характеристика і господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

### **3.2.2. Кліматичні умови та ресурси**

Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Метеоспостереження, прогноз погоди.

### **3.2.3. Внутрішні води та водні ресурси**

Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони.

### **3.2.4. Ґрунти, рослинний покрив, тваринний світ**

Ґрунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.

## **Тема 3. 3. Природні комплекси України**

### **3.3.1. Природно-територіальні комплекси**

Умови розвитку і характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення.

### **3.3.2. Природні комплекси рівнин**

Мішані ліси. Лісостеп. Степ. Господарська характеристика природних зон, проблеми використання природних ресурсів й охорони природи.

### **3.3.3. Гірські природні комплекси**

Українські Карпати. Кримські гори. Природногосподарська характеристика гірських областей, проблеми використання й охорони.

### **3.3.4. Природні комплекси морів**

Чорне море. Азовське море. Природногосподарська характеристика морів, проблеми використання ресурсів та охорони природи.

## **Тема 3.4. Використання природних умов і ресурсів та їх охорона**

### **3.4.1. Геоєкологічна ситуація**

Геоєкологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоєкологічної ситуації на населення.

### **3.4.2. Використання й охорона природних умов і ресурсів.**

Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища.

### **Тема 3.4. Природокористування.**

Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природокористування в умовах сталого розвитку.

## **РОЗДІЛ IV. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

### **Тема 4.1. Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України**

Кількість та динаміка населення в світі та Україні. Природні, соціальні, економічні та екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі, в Україні. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення світу й України. Тривалість життя населення. Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механізованого руху населення. Демографічні прогнози.

### **Тема 4.2. Розселення.**

Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти, критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Відмінності в рівнях та темпах урбанізації в Україні та світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Джентрифікація. Система розселення. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Особливості сільських населених пунктів. Система розселення.

### **Тема 4.3. Етнічний склад населення. Релігійний склад населення.**

Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.

#### **Тема 4.4. Зайнятість населення в світі й Україні.**

Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Проблеми зайнятості населення.

### **РОЗДІЛ V. УКРАЇНА ТА СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО**

#### **Тема 5.1. Національна економіка і світове господарство.**

##### **5.1.1. Національна економіка**

Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Чинники розміщення виробництва. Форми просторової організації національної економіки.

##### **5.1.2. Світове господарство**

Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр-периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Глобальна економіка. Міжнародні економічні організації.

#### **Тема 5.2. Первинний сектор господарства.**

##### **5.2.1. Сільське господарство. Лісове господарство**

Сільське та лісове господарство, їх значення в сучасному світі. Складники сільського господарства. Природні (земельних та агрокліматичних ресурсів) та соціально-економічні чинники розвитку й розміщення аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та експортери сільськогосподарської продукції. Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Лісові пояси світу. Лісове господарство в Україні.

##### **5.2.2. Добувна промисловість**

Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти й

природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Експорт мінеральної сировини з України.

### **Тема 5.3. Вторинний сектор господарства.**

#### **5.3.1. Виробництво та постачання електроенергії**

Значення електроенергетики. Типи електростанцій. Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Експорт електроенергії з України.

#### **5.3.2. Металургійне виробництво**

Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну, сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металурія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції розміщення виробництв чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні.

#### **5.3.3. Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів**

Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни-виробники деревини та паперу. Виробництво будівельних матеріалів в Україні.

#### **5.3.4. Виробництво машин та устаткування**

Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування.

Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової, електротехнічної та електронної продукції.

### **5.3.5. Виробництво тканин, одягу, взуття, харчових продуктів**

Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканин, одягу та взуття. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу. Харчова промисловість в Україні. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосиробного, плодовоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод.

## **Тема 5.4. Третинний сектор господарства.**

### **5.4.1. Транспорт**

Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори. Транспорт України. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України.

### **5.4.2. Туризм**

Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.

### **5.4.3. Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я**

Торгівля як вид послуг, її форми, показники. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN). Торгівля в Україні: структура експорту й імпорту товарів та послуг; чинники

концентрації роздрібної торгівлі в населених пунктах, регіонах. Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Роль науки і освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. Аутсорсинг. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування. Аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ-аутсорсинг) в Україні. Найвідоміші центри медичного обслуговування, лікувально-оздоровчого туризму в Україні та світі.

## **РОЗДІЛ VI. РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ**

### **Тема 6.1. Регіони світу.**

**Європа. Азія. Америка. Океанія. Африка** (економіко-географічна характеристика країн за типовим планом).

Особливості економіко-географічного положення регіону, склад. Сучасна політична карта регіону: форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в регіоні. Природні умови і ресурси регіону.

Населення регіону: демографічні процеси, природний та механічний рух, демографічна політика, структура населення, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація. Світові міста в регіоні, міські агломерації, мегаполіси.

Особливості економіки країн регіону. Первинний сектор економіки: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини, сільське, лісове господарство.

Вторинний сектор економіки: особливості розвитку переробної промисловості, індустріалізація, реіндустріалізація; основні осередки промисловості.

Третинний сектор економіки: найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли, туристичні райони, фінансові центри. Зв'язки України з країнами регіону.

### **Тема 6.2. Країни світу: економіко-географічна характеристика.**

**Німеччина. Франція. Велика Британія. Італія. Польща. Білорусь. Росія. Японія. Китай. Індія. Австралія. Сполучені Штати Америки. Канада. Бразилія. Єгипет. Південна Африка (ПАР).**

Економіко-географічна характеристика країн за типовим планом: місце країни у світі та регіоні; основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП); система розселення; особливості сучасного розвитку країни, секторальна структура економіки; домінуючі складники третинного сектору; промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни; особливості аграрного сектору; характерні

риси просторової організації господарства; зовнішні економічні зв'язки, зв'язки з Україною.

## **РОЗДІЛ VII. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА. СТАЛИЙ РОЗВИТОК.**

Поняття про глобальні проблеми, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна і енергетична проблеми. Демографічна і продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток – стратегія людства на XXI століття.

### **ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СПІВБЕСІДИ**

1. Політико-територіальні утворення сучасного світу.
2. Охарактеризуйте сучасні демографічні процеси в Закарпатті.
3. Фізико-географічне районування: суть, принципи, таксономічні одиниці.
4. Сучасна політична карта Азії.
5. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Форма правління. Роль і місце України у господарстві Європи і світу.
6. Основні періоди та етапи формування політичної карти світу.
7. Оцінка сучасного суспільно-географічного положення України.
8. Будова земної кори.
9. Типологія країн світу.
10. Земельні ресурси України. Структура землекористування
11. Суспільно-географічна характеристика Польщі.
12. Мінерально-сировинні ресурси України. Вплив на територіальну організацію господарства країни.
13. Форма і розміри Землі та їх вплив на процеси в географічній оболонці.
14. Міжнародні організації та союзи.
15. Водні ресурси України. Водогосподарський баланс.
16. Вік Землі і земної кори. Геохронологічна шкала.
17. Особливості економіко-географічного положення Західної Європи.
18. АПК України: його структура та господарське значення.
19. Літосферні плити. Характер взаємодії літосферних плит і відображення його в рельєфі.
20. Сучасні уявлення про розвинуті країни. Європейський Союз.
21. Демографічні процеси в Україні: регіональні відміни та тенденції розвитку.
22. Фізико-географічна характеристика Антарктиди.
23. Статеві-вікова структура населення України. Старіння населення. Міграції, їх види і причини, регіональні відміни.
24. Тектонічні рухи земної кори, їх вплив на рельєф.

25. Фізико-географічна характеристика Африки.
26. Міське розселення України. Типи міських поселень. Регіональні відмінності у рівнях урбанізації.
27. Внутрішні відмінності природного середовища, розміщення населення і господарства США і Канади.
28. Трудові ресурси України. Їх статево-вікова структура, освітній рівень, регіональні відмінності.
29. Вивітрювання, його типи і вплив на формування рельєфу.
30. Суспільно-географічна характеристика Білорусі.
31. Національний та етнічний склад населення України.
32. Загальна циркуляція атмосфери.
33. Особливості етнічної та релігійної структури населення країн Південно-Західної Азії.
34. Лісові ресурси України. Оцінка лісистості території.
35. Географічна оболонка, закономірності формування та структура.
36. Сучасний стан демографічної ситуації та рівень урбанізації в країнах Східної Азії.
37. Загальна характеристика промислового розвитку України. Галузева структура промисловості.
38. Фізико-географічна та біотична характеристики Світового океану.
39. Економіко-географічне положення країн Латинської Америки.
40. Паливно-енергетичний комплекс України. Господарське значення та структура.
41. Основні типи ґрунтів та їх географічне поширення.
42. Суспільно-географічна характеристика США. Зв'язки з Україною.
43. Електроенергетика України. Проблеми і перспективи. Використання нетрадиційних способів отримання електроенергії.
44. Південно-західна Азія: сільське господарство та відмінності в його спеціалізації у країнах регіону.
45. Металургійний комплекс України. Господарське значення і структура.
46. Озера, їх морфологія, морфометричні та біотичні характеристики.
47. Природно-ресурсний потенціал країн Латинської Америки, його різноманіття.
48. Кольорова металургія України. Сировинна база. Особливості і чинники розвитку.
49. Расова неоднорідність та перспективи демографічної ситуації латиноамериканського населення.
50. Машинобудівний комплекс України. Господарське значення машинобудування. Галузева структура.
51. Гідрологія рік: основні поняття.
52. Західна Європа: промисловість та відмінності в її спеціалізації у країнах регіону.
53. Транспортне машинобудування України.
54. Харчова промисловість України. Господарське значення. Галузева структура.

55. Економіко-географічна характеристика Австралії та Океанії.
56. Хімічна промисловість України. Господарське значення. Галузева структура. Чинники розвитку і розміщення.
57. Вулканізм і форми його прояву.
58. Лісопромисловий комплекс України. Господарське значення. Галузева структура. Особливості і чинники розвитку.
59. Аграрно-промисловий комплекс країн Східної (Центральної) Європи.
60. Будівельна промисловість України. Значення і роль галузі у господарстві країни. Галузева структура. Умови і чинники розвитку та розміщення. Сировинна база.
61. Поняття природних ресурсів та їх класифікація.
62. Легка промисловість України. Господарське значення. Галузева структура. Чинники розвитку і розміщення.
63. Суспільно-географічна характеристика країн Балтії.
64. Транспортна система України.
65. Фізико-географічна характеристика Південної Америки.
66. Географічні, історичні та релігійні особливості країн Південно-Західної Азії.
67. Економічне районування України. Сучасний стан суспільно-географічного районування.
68. Фізико-географічна характеристика Північної Америки.
69. Охарактеризуйте рекреаційний потенціал країн Північної та Центральної Азії.
70. Економіко-географічна характеристика Донецького та Придніпровського районів.
71. Фізико-географічна характеристика Австралії і Океанії.
72. Етнічний та релігійний склад населення країн Південної Азії.
73. Географія залізничного та автомобільного транспорту України.
74. Кліматичні пояси. Типи клімату.
75. Рекреаційні ресурси Східної Азії: стан та перспективи використання.

## **КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

Вступні випробування проводяться у тестування наступним чином: студенти отримують тестовий білет і письмово готуються впродовж 1-ої академічної години;

Для проведення тестування приймальною комісією попередньо готуються тестові завдання відповідно до «Програми фахового вступного випробування». Вступне випробування проводиться у строки передбачені Правилами прийому до ДВНЗ «УжНУ».

Вступник одержує варіант завдання, який містить від 20 до 30 тестових питань. Вірне виконання усіх тестових завдань оцінюється в **100 балів**.

## Критерії оцінювання завдань на співбесіді

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гілецький, Й. Р. Географія : економічна і соціальна географія України: підручник для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Йосип Гілецький. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 272 с.

2. Кобернік, С. Г. Географія : соціально-економічна географія світу : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. – Харків : Оберіг, 2010. – 304 с.

3. Кобернік, С. Г. Географія материків і океанів : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. – К. : Навчальна книга, 2007. – 272 с.

4. Методика розробки тестів об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки студентів вузів: / укладач В. І. Подшивалкіна. – Одеса, 2005, 2009. – 30 с.

5. Шищенко, П. Г. Фізична географія України : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / П. Г. Шищенко, Н. В. Муніч ; керівник проекту Ю. Кузнецов. – К. : Зодіак-ЕКО, 2008. – 240 с.

6. Бойко В.М. Географія: Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Бойко В.М., Міхелі С.В. – Харків «Сиція» - 2014 р. – 256 с.

7. Паламарчук Л.Б. Географія: профільний рівень. 11 клас / Паламарчук Л.Б., Гільберт Т.Г., Довгань А.І. К: «Генеза» - 2011 р. – 304 с.